

BARLANGOK VAGYONKEZELÉSI KONCEPCIÓJA

KvVM
TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETMEGŐRZÉSI
SZAKÁLLAMTITKÁRSÁG

2007

Budapest, 2007. október 24.

Jóváhagyta:

Haraszthy László
szakállamtitkár

1. Bevezetés

A természetvédelmi oltalom alatt álló területek és értékek megóvásának eredményessége szempontjából mindenütt a világon, így hazánkban is meghatározó jelentőségű azok tulajdonviszonyainak, vagyonkezelésének, használatának alakulása.

A védetté nyilvánításban kifejezett össznemzeti érdek érvényesíthetősége megkívánja, hogy az országos jelentőségű védett természeti területek és értékek döntően állami (kincstári) tulajdonban legyenek. **A természetvédelem szakterületén a kincstári vagyonkezelés elsődleges és alapvető rendeltetése a természeti értékek fenntartása, megőrzése, gazdagítása.** A védelem érdekeinek abszolút prioritása abban az esetben garantálható, ha a vagyonkezelési feladatokat a nemzeti park igazgatóságok látják el.

A nemzeti park igazgatóságok vagyonkezelésében álló védett területek kiterjedésének számottevő gyarapodásával 2003-ra szükségessé vált az igazgatóságok által végzett természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység koncepciójának kidolgozása. Ezt követően, 2004-ben elkészült az Útmutató a nemzeti park igazgatóságok állami tulajdonú védett és védelemre tervezett természeti területein végzett természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység egységes alapelvek szerinti ellátásáról. Ezek az anyagok azonban értelemszerűen nem terjedtek ki a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.) értelmében ugyancsak állami tulajdonba tartozó, ám sajátosságaikból adódóan eltérő megközelítést igénylő **védett természeti értékek** vagyonkezelésének kérdéseire; amelyek körébe a Tvt. 68. §-ában foglaltak alapján a törvény erejénél fogva védett *barlangok*, a védett (fokozottan védett) *növény- és állatfajok egyedei*, továbbá a védett *ásványi képződmények* tartoznak.

E körön belül azonban kizárólag a **barlangok** rendelkeznek a felszíni földterületek azon tulajdonságával, hogy a helyükről nem elmozdíthatók; s a terület nélkül védett természeti értékek közül a törvény kizárólag a barlangok esetében írja elő azok ingatlan-nyilvántartási feltüntetésének kötelezettségét is. Ugyanakkor viszont a barlangok – a védett természeti területekkel ellentétben – a Tvt. 68. §-a alapján **kizárólagos állami tulajdonban állnak és forgalomképtelenek**, így az Államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Áht.) értelmében teljes körűen a kincstári vagyonkörbe tartoznak. További alapvető különbség a védett természeti területekhez képest, hogy a barlangok nem rendelkeznek a regeneráció képességével, értékük nem vagy csak igen nehezen számszerűsíthető, túlnyomó részük pedig semmilyen, gazdasági értelemben vett hasznosításra, használatra nem alkalmas. Így esetükben a vagyonkezelői jog tartalma a gyakorlatban szinte teljes átfedésben van a természetvédelmi kezelés feladataival. Ezért **a barlangok vagyonkezelői jogának birtoklásáért a természetvédelem és más gazdálkodó szervezetek között érdemi érdekellentét általában nem áll fenn.**

Mindezekből következik, hogy a **barlangok vagyonkezelését alapvetően a nemzeti park igazgatóságoknak**, mint ilyen célokra létrehozott állami költségvetési szerveknek **kell ellátnia**. A minisztérium által vezetett Országos Barlangnyilvántartás adatai szerint hazánkban jelenleg **4022 barlang ismeretes, amelyekből a kincstári vagyonnyilvántartásba vett 2972 barlang** (az ismert barlangok számának 73,9 %-a) **vagyonkezelői jogának átadása az illetékes nemzeti park igazgatóságok részére már megtörtént.** A fennmaradt mintegy 1000 barlang vagyonkezelésbe vétele a közeljövőben – azok kincstári nyilvántartásba történő bevezetését követően – megtörténik.

E speciális vagyontömegnek a természetvédelmi kezeléssel szervesen összefüggő vagyongazdálkodási feladatai szükségessé teszik a **barlangra vonatkozó vagyongazdálkodási koncepció kidolgozását**; melynek célja a nemzeti park igazgatóságok barlangokkal kapcsolatos természetvédelmi vagyongazdálkodási tevékenységének átfogó, koncepcionális megalapozása és elvi egységesítése, illetve e tevékenységük miniszteriális szintű irányításához és ellenőrzéséhez szükséges koncepcionális háttér megteremtése.

2. A barlangok természetvédelmi vagyongazdálkodásának kialakulása

2.1. A barlangok tulajdon-, használati és kezelői viszonyainak alakulása

A régészeti leletek tanúsága szerint az arra alkalmas barlangok ember általi igénybevétele, használata az őskorba nyúlik vissza. Az igénybevételek célja széles, és az emberiség fejlődésével fokozatosan változó skálát ölel fel; a lakó-, rejtek-, kultusz- és kegyhelyektől illetve víznyerő-helyektől kezdve az istálló- és raktár-funkción át a XIX. századtól fellendülő turizmusig, a gyógyászatig vagy akár a II. világháborús óvóhelyekig. E használatok jellegéből következik, hogy céljukra elsősorban a viszonylag egyszerűen megközelíthető és bejárható, tágas földalatti terek felelnek meg. Ez – figyelembe véve azt a tényt is, hogy az 50 méter hosszúságot elérő 386 barlangunknak jó kétharmada csupán a XX. században, a bányászat illetve barlangkutató tevékenység eredményeként nyílt meg – a történelmi időkben használatba vett barlangjaink számát néhány tucatra korlátozza.

A „használható” barlangok csekély száma is közrejátszhatott abban, hogy – a földterületekkel ellentétben – **a barlangok tulajdonviszonyairól a magyar jogrend a Tvt. 1997. évi hatályba lépéséig nevesítetten nem rendelkezett.** Az első hazai természetvédelmi jogszabály, az 1935. évi Erdőtörvény vonatkozó rendelkezéseiből (miszerint barlang használatának joga a tulajdonostól kártérítés mellett elvonható) illetve más jogi aktusokból azonban levezethető, hogy **azt eredetileg „értelemszerűen” a felszíni földterület tulajdonlásához kötötték** (amihez kapcsolódva természetesen voltak kincstári tulajdonba tartozó barlangok is, pl. Anna- és István-barlang: Erdőkincstár). Ezt tükrözik a fenti törvény alapján 1940 és 1944 között – részben turisztikai, részben régészeti-öslénytani jelentőségük folytán – természetvédelmi oltalom alá került 27 barlang védetté nyilvánító határozatai is, amelyek jogokat és kötelezettségeket egyaránt a földtulajdonosok részére állapítottak meg.

Aktív vagyongazdálkodási tevékenységről eddig az időszakig szinte kizárólag a látogathatóság tételével, az idegenforgalmi üzemeltetéssel kapcsolatban beszélhetünk. E munkákat részben az ingatlantulajdonosok (pl. Budai Vár-barlang: I. ker. Elöljáróság), részben a barlangok hasznosítói (pl. Baradla és Pál-völgyi-barlang: turista egyesületek; Tapolcai-tavasbarlang: Barlangfeltáró Társulat Rt.) finanszírozták; ám a jelentősebb költségigényű beruházások realizálásához már a XX. század első harmadában felvetődött egyes barlangok (így különösen a Baradla) állami tulajdonba vételének igénye is.

A védett barlangok és felszíni területeik „megváltására” és állami tulajdonba vonására csak az 1940-es évek végén került sor, az ötvenes években védetté nyilvánított további barlangok esetében pedig a tulajdonjog kérdése már nem merült fel. Ugyanakkor kezelő kijelöléséről csak az idegenforgalmi barlangok vonatkozásában történt intézkedés, amelyek üzemeltetése a Természetvédelmi Tanács döntései nyomán sorra a megyei Idegenforgalmi Hivatalokhoz – illetve a Pál-völgyi-barlang esetében a Turistaházakat Kezelő Vállalathoz – került át.

A barlangok és a felszíni földterület tulajdoni elválásának jogforrását – közvetetten – a PTK (1959. évi IV. tv.) szolgáltatta, ami a „föld méhének kincseit” (mely fogalomkörbe a barlangok is odaérthetők voltak) a földtulajdontól független, kizárólagos állami tulajdonba sorolta. Így a barlangok tulajdonjogáról sem az azok teljes körű védelmét kimondó, első önálló természetvédelmi jogszabályunk (a Természetvédelemről szóló 1961. évi 18. sz. tvr.), sem a rendszerváltásig született további jogszabályok nem rendelkeztek.

E jogszabályok értelmében a természetvédelmi oltalom alatt álló területek és tárgyak természetvédelmi kezelését a természetvédelem állami szervezete (közvetlenül vagy más állami szervek útján) látta el. A barlangok vonatkozásában azonban a megfelelő személyi és anyagi feltételek hiányában a kezelés hosszú ideig leginkább a hatósági engedélyezésre (illetve egyes vízügyi beruházások esetében még arra sem) szorítkozott; a felmerülő fenntartási feladatokat jellemzően az abban érdekelt barlangkutató csoportok illetve az adott barlangot használó állami intézmények és vállalatok végezték.

A természetvédelem tényleges kezelői tevékenységének első példája a budapesti Pál-völgyi-barlang üzemeltetésének 1973. évi átvétele, majd a Szemlő-hegyi-barlang kiépítésének megindítása volt; s a 70-es évek végére datálódnak a természetvédelem által finanszírozott első, barlang- vagy életvédelmi céllal létesült lezárások is. Az 1980-as évek közepétől, a természetvédelem területi szervezetrendszerének megerősödésével nemcsak a további idegenforgalmi barlangok kerültek át fokozatosan a nemzeti park igazgatóságokhoz (amiben meghatározó szerepe volt a szükséges felújítások jelentős költségigényének is), de az egyéb barlangok védelmével kapcsolatos teendők is egyre inkább „látótérbe” kerültek. A természetvédelem barlangok szélesebb körét érintő, tervszerű kezelői tevékenysége nagyjából az 1980-as évek végétől számítható.

A barlangok tulajdonviszonyainak megbízható jogi alapokon nyugvó – az ex lege védettség érdekeinek is megfelelő – rendezése végül az 1990-től bekövetkezett jelentős politikai, társadalmi és gazdasági változások nyomán szükségessé vált új átfogó szabályozás, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) keretében történt meg, ami kimondta a barlangok kizárólagos állami tulajdonjogát és forgalomképtelenségét. E kizárólagosság folytán – figyelemmel az Áht. 109/B §-ában foglaltakra – a barlangok automatikusan a kincstári vagyoni körbe kerültek.

A védett természeti területekkel ellentétben a barlangok vagyonkezelői jogának megszerzését nem más kezelői vagy használói érdek, hanem az előzetes kincstári vagyon-nyilvántartásba vétel igénye hátráltatta, melynek a feltétele a közhiteles barlangnyilvántartás Tvt-ben is előírt létrehozása volt. Ennek a 13/1998 (V. 6.) KTM rendelettel meghatározott tartalmából a Kincstári Vagyoni Igazgatóság által igényelt adatkör véglegesítése 2002-ben történt meg, és a nyilvántartás számítógépes rendszerének kialakításával megindult rendszeres adatszolgáltatás nyomán, a nemzeti park igazgatóságok vagyonkezelői kijelölése 2003-tól folyik.

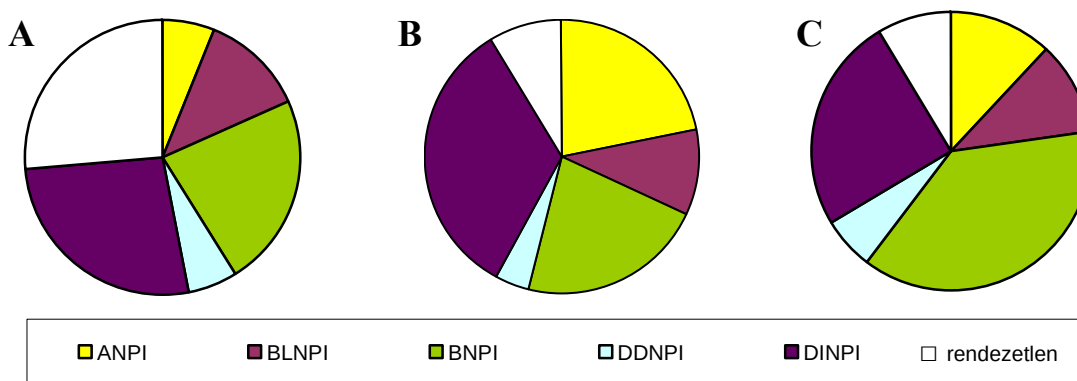
2.2. Jelenlegi helyzet

A KvVM Barlang- és Földtani Osztálya által vezetett közhiteles barlangnyilvántartásból eddig 2972 barlangra vonatkozóan történt a KVI számára adatszolgáltatás, amelyek vagyonkezelői jogának átadása az illetékes nemzeti park igazgatóságok felé gyakorlatilag teljes körűen megtörtént. Ez a jelenleg nyilvántartott 4022 barlang 73,9 %-át jelenti, s a barlangokkal érintett földterületek helyrajzi számainak a KÜVET segítségével történő azonosításával 2007 folyamán lehetővé válik a fennmaradt 26,1 % vagyonkezelésének rendezése is. Ugyanakkor a

fenti szám az ismert barlangjáratok összhosszához viszonyítva eléri a 93,1 %-ot (228,7 km-ből 208,7 km), ami azt mutatja, hogy a „hátralék” jellemzően a kis kiterjedésű, csekélyebb jelentőségű barlangokat foglalja magában. A fokozottan védett 145 barlang körében a már saját vagyongazdálkodásban állók aránya 96,6 %.

E speciális, az értékét tekintve nem számszerűsíthető vagyontömeg kezelésével járó tevékenység ellátásának a területileg érintett, jelenleg 6 nemzeti park igazgatóságra kiterjedően egységesen, azonos koncepcionális alapokra építetten, és azonos szakmai elvek mentén kell megvalósulnia (a földtani és földrajzi adottságokból következően a „síksíki” nemzeti park igazgatóságok – HNPI, KNPI, KMNPI – működési területén barlangok nem találhatók). Az államigazgatás egységességének igényén túl a szakterület szerint illetékes főhatóság (jelen esetben: KvVM-TKSZÁT) kötelessége a vagyongazdálkodás kereteinek meghatározása.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy a barlangokkal kapcsolatos vagyongazdálkodási feladatok megoszlása még a „hegyvidéki” nemzeti park igazgatóságok között sem egyenletes, s e megoszlással az azok elvégzéséhez jelenleg rendelkezésre álló források sem a barlangok számát, sem azok kiterjedését vagy jelentőségét tekintve nem állnak arányban.

A barlangok vagyongazdálkodási megoszlása (2007. július)

A – azok száma szerint (összesen 4022 db), B – ismert járathossza szerint (összesen 228,7 km), C – a fokozottan védett és megkülönböztetett védelmet igénylő barlangok vonatkozásában (összesen 449 db).

A barlangok ingatlan-nyilvántartási megjelenítésének hiányában jelenleg a nemzeti park igazgatóságok vagyongazdálkodási joga még nincs oda bejegyezve, ami különösen a nem védett természeti területről nyíló barlangok esetében jelenthet problémát. Ezek aránya a fokozottan védett illetve megkülönböztetett védelmet igénylő barlangok körében is megközelíti a 30 százalékot.

3. A barlangok természetvédelmi vagyongazdálkodásának sajátosságai

3.1. Természetvédelmi kezelés

A természetvédelmi kezelés napjainkra megfelelően letisztult és elfogadottá vált fogalmát a Tvt. a következők szerint határozza meg: „*természetvédelmi kezelésnek minősül a védett természeti érték, terület felmérését és nyilvántartását, megóvását, őrzését, fenntartását, bemutatását, valamint helyreállítását célzó valamennyi tevékenység.*” Ebbe természetesen beleértendő a természetvédelmi fenntartás azon módja is, amikor az értékek

(jelen esetben a barlang értékeinek) fennmaradása érdekében – a felmérésen és nyilvántartásba vételen túlmenően – semmiféle emberi tevékenység végzése nem kívánatos.

A működési területükre eső, országos jelentőségű védett természeti területek és értékek természetvédelmi kezeléséért a nemzeti park igazgatóságok felelősek, mely tevékenységnek kiemelt állami alapfeladatként kell megjelennie azok alapokmányaiban (Alapító okirat, SzMSz) is.

Mivel minden barlang a természet egyedi képződménye, a felsorolt feladatok szakmai tartalma, az egyes feladatok rangsora, egymáshoz viszonyított aránya barlangonként jelentősen eltérő lehet; amelyek konkrét meghatározása során – figyelemmel a Tvt. azon értelmező rendelkezésére is, miszerint „*barlang védeltsége kiterjed bejáratára, teljes járatrendszerére, a befoglaló kőzetére, képződményeire, formakincsére, bármilyen halmazállapotú kitöltésére, természetes élővilágára, továbbá mesterségesen létrehozott bejáratra, vagy barlangrészeket összekötő szakaszára*” – számos szakterület szempontjait és érdekét kell egyidejűleg figyelembe venni. E szempontokat és **a konkrét feladatokat a fokozottan védett és megkülönböztetett védelmet igénylő barlangokra készítendő egyedi barlangkezelési terveknek**; a további, csekélyebb jelentőségű barlangokra vonatkozóan pedig az igazgatóságok általános barlangkezelési terveinek **kell tartalmazniuk**.

Az élővilággal ellentétben azonban a barlangok természetes fejlődési folyamatai (üregtágulás, üregkitöltődés) emberi léptékkal nemigen érzékelhetők. A bennük ténylegesen megfigyelhető változások szinte minden esetben emberi hatásokra vezethetők vissza; amelyek egyrészt a barlangon belüli tevékenységek közvetlen, másrészt a felszíni területen végzett tevékenységek közvetett következményei. Ráadásul a kedvezőtlen változások zöme nem visszafordítható. A barlangok regenerációs képessége az aktívan fejlődő barlangok esetében is igen lassú (csak évszázadokban, évezredekben mérhető); a földtörténeti múltban, a jelenlegitől eltérő földrajzi, hidrológiai és klimatológiai adottságok mellett létrejött formaelemeik, ásványkiválásaik, régészeti és őslénytani leleteik pedig károsodás esetén nem állíthatók helyre.

A fentiekből adódóan a barlangokkal kapcsolatos természetvédelmi kezelői tevékenység legfontosabb eleme a kedvezőtlen változások megelőzése illetve azok minimalizálása. Az ex lege védelem kimondásakor már más állami érdekkör használatában álló barlangok (pl. Budai Vár-barlang: polgári védelem; Orfői Vízfő-barlang, Mánfai-kőlyuk, Miskolctapolcai-tavasbarlang: vízművek) esetében a természetvédelmi érdekérvényesítés hatósági-szakhatósági eszközeinek nem kellően hatékony voltára vonatkozó tapasztalatok azt mutatják, hogy ez a **legeredményesebben abban az esetben végezhető, ha a természetvédelmi kezelő és a vagyongazdálkodó ugyanaz a szerv.**

3.2. Vagyongazdálkodás

A vagyongazdálkodás fogalmát a hazai jogrendbe az Áht. vezette be; annak hatályos meghatározását pedig az Áht. végrehajtásáról szóló 58/2005 (IV. 4.) Kormányrendelet 4. §-a tartalmazza: „*olyan vagyongazdálkodási tevékenység, amelynek elsődleges célja az állami feladatellátás és a központi valamint társadalombiztosítási költségvetési szervek működési feltételeinek hatékony biztosítása, a vagyon állagának és értékének megőrzése, védelme, értékének növelése*”.

A természetvédelem szakterületén a vagyongazdálkodás elsődleges célja a védetté nyilvánításban megnyilvánuló állami akarat érvényesítése, azaz a megőrzési-fenntartási feladatok hatékony

ellátásának biztosítása; s csak másodlagos, az előbbinek alárendelt célja lehet a központi költségvetési szervek (jelen esetben a nemzeti park igazgatóságok) működési feltételeinek javítása. Különösen igaz ez a barlangok esetében, amelyek zöme – nem csupán a megőrzés kívánalma miatt, de jellegéből adódóan is – anyagi hasznot hozó tevékenységre, azaz gazdasági értelemben vett hasznosításra (a természeti érték teljes megsemmisülését eredményező lebányászás esetét kivéve) egyáltalán nem alkalmas.

Így a fenti definíció a barlangok esetében a következők szerint alkalmazható: **a barlangok természetvédelmi vagyongazdálkodási tevékenység, amelynek célja az állami feladat** (azaz a barlangok természeti egyensúlyának és értékeinek hosszú távú fenntartása, a kedvezőtlen változások megelőzése) **hatékony ellátása, a természeti vagyon állagának és értékének megőrzése, védelme, továbbá értékének növelése.**

A vagyonkezelőt – annak kivételével, hogy a tulajdont nem értékesítheti, zálogjogot nem alapíthat, és haszonélvezeti jogot nem keletkeztethet – megilletik a tulajdonos jogai és terhelik a tulajdonos kötelezettségei.

A vagyonkezelési jog tartalma általában az alábbiakra terjed ki:

- a kincstári vagyon birtoklására, használatára, hasznosítására,
- a fenti jogok átengedésére (bérbeadására) a vagyonkezelési szerződésben meghatározottak figyelembe vételével megkötött polgári jogi szerződések alapján,
- a vagyonkezelői jog elcserélésére, átruházására,
- a kincstári vagyon megterhelésére,
- a kincstári vagyonhoz kapcsolódó kötelezettségek viselésére (ideértve az adó-, vám-, társadalombiztosítási és egyéb, az államháztartás alrendszerei számára teljesítendő fizetési kötelezettséget is),
- a kincstári vagyonnal való gazdálkodásra, a vállalkozásra (ideértve a vagyon gazdasági társaság, közhasznú társaság részére vagyoni hozzájárulásként, mellék-szolgáltatásként történő használatba adását is),
- a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény szerinti, a kincstári vagyonnal összefüggő könyvviteli és beszámoló-készítési kötelezettségek teljesítésére,
- a kincstári vagyonnal kapcsolatos nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettségek teljesítésére,
- a központi költségvetést illető – a kincstári vagyonkezelésből származó – befizetések teljesítésére, a kincstári vagyonnal történő elszámolásra,
- a vagyonkezelési szerződésben vállalt, illetve jogszabályok alapján fennálló egyéb jogok gyakorlására, illetve kötelezettségek teljesítésére.

Esetünkben azonban e jog tartalma a barlangokra vonatkozó speciális szabályokból adódóan több szempontból is korlátozott.

A barlangok forgalomképtelen voltából következik, hogy e kincstári vagyonelemek nem terhelhetők meg. A használat és hasznosítás joga ugyancsak nem gyakorolható szabadon; hiszen e tevékenységet a természetvédelmi jogszabályok már 1971 óta (sőt, a

hasznosítást jellemzően előkészítő állapotváltoztatás – a mai fogalomhasználat szerint: kiépítés – tekintetében már az 1935. évi Erdőtörvény megalkotása óta) a természetvédelem legmagasabb szintű szervének (jelenleg: KvVM) a hatósági engedélyéhez kötik.

A hatósági engedélyek nem átruházható voltából következik, hogy vagyongazdálkodó a hasznosítás jogának átengedésével, illetve vagyoni hozzájárulásként történő használatba adással sem élhet szabadon. Ugyanakkor a barlangok esetében még a vagyongazdálkodó hasznosítási jogának kizárólagossága sem áll fenn, a hatóságot ugyanis nem köti olyan előírás, miszerint hasznosítási engedély csak a vagyongazdálkodónak adható. A közigazgatási és polgári jog ezen ellentmondását a hatályos szabályozás úgy oldja fel, hogy az engedélyezést az igazgatóságok vagyongazdálkodói hozzájárulásához köti; mely hozzájárulásnak természetesen feltétele lehet haszonbérleti szerződés vagy egyéb megállapodás megkötése is.

Sajátos helyzetben vannak a barlangok a könyvviteli kötelezettség teljesítése szempontjából is, hiszen azok forgalomképtelenségéből és az eszmei értékük meghatározásának nehézségeiből adódóan a barlang maga, mint természeti érték – a földterületekkel ellentétben – a pénzben kifejezett értéken alapuló vagyonyilvántartásban nem jeleníthető meg. Így abban illetve a költségvetési mérlegben csak a barlangokba beépített műszaki berendezések, illetve a barlangi beruházások egyéb költségei szerepelnek; ezek körében azonban a nem a vagyongazdálkodó által végzett beruházások – a leggyakrabban az építkezések során feltáruló barlangok hatósági kötelezés alapján történő bejárat-kiépítései, illetve a barlangkutató szervezetek által kezdeményezett és végzett stabilizálási munkák – értékének megjelenítése még megoldatlan.

A barlangok természetvédelmi értékének hagyományos közgazdasági módszerekkel nem meghatározható voltából következik továbbá, hogy többnyire ezen érték növekedése sem számszerűsíthető. Ez történhet a barlang védelmi pozíciójának javításával (pl. lezárás, természetvédelmi célú kiépítés), természetes állapotának részleges helyreállításával (pl. funkciójukat veszített műtárgyak, lámpaflóra eltávolítása), illetve az arra alkalmas barlangok bemutatási infrastruktúrájának fejlesztésével, mely esetekben a megrendelt, elvégzett munka értéke meghatározható. Ezek mellett azonban jelentős tényező a barlangok értékének informatív növekedése, azaz a barlang tényleges kiterjedésére, annak természeti jelenségeire és folyamataira vonatkozó ismeretek és információk bővülése. A barlangok alapadatainak és állapotának felmérését – természetvédelmi kezelési feladataik körében – az igazgatóságok látják el (általában megbízási szerződések útján); az egyéb kutatásokat viszont jellemzően nem a vagyongazdálkodó, hanem a feltáró kutatások esetében kizárólag, a tudományos kutatások esetében pedig részben a barlangok kutatására alakult társadalmi szervezetek végzik a saját költségükön. E szervezeteket jelenleg csak jogszabályi kötelezettségek terhelik, a kincstári vagyont gyarapító tevékenységük ellentételezésére nincs lehetőség.

3.3. A természetvédelmi- és vagyongazdálkodás összevetése

A barlangok hasznosíthatóságának nemcsak közhatalmi eszközökkel, de fizikai adottságaik alapján is korlátozott voltából adódik, hogy esetükben a vagyongazdálkodás tényleges tartalma sokkal kevésbé különül el a természetvédelmi kezelés törvényben meghatározott fogalma alá tartozó tevékenységektől, mint a földterületek esetében. A barlangok fenntartható hasznosításának leggyakoribb formája, a bemutatás feladata a természetvédelmi kezelésnek is, a vagyon értékének növelése pedig elsősorban az e feladatkörben ugyancsak nevesített helyreállítás, fejlesztés és felmérés eszközeivel történhet. **Így a barlangokra különösen igaz az a megállapítás, hogy a vagyongazdálkodás a természetvédelmi kezelés eszköze.**

A fentiek alapján a vagyonkezelővé válás természetvédelmi szempontból nem jelent alapvetően új feladatokat a nemzeti park igazgatóságok számára, csak jogilag is megalapozottabb feltételeket teremt a természetvédelmi kezelési feladatok ellátásához. A vagyonkezelés „többlete” a barlangok zöme esetében a kötelezettségek terén mutatkozik, így érthető, hogy a barlangok vagyonkezelői jogának birtoklásáért ellenérdekű fél ritkán jelentkezik.

4. A barlangok természetvédelmi vagyonkezelésének alapelvei

A barlangok természetvédelmi vagyonkezelésének alapelvei nagy vonalakban azonosak a védett természeti területek vagyonkezelési koncepciójában körvonalazottakkal:

- a saját természetvédelmi vagyonkezelés a barlangok, mint ex lege védett természeti értékek garantáltan eredményes és konfliktusmentes megőrzésének igényéből fakadó természetvédelmi alaptörekvés,
- az adott barlang természeti értékeinek fenntartása és fejlesztése, mint szakmai (általános földtani, geomorfológiai, hidrológiai, ásványtani, őslénytani, klimatológiai, zoológiai, régészeti stb.) munka a természetvédelmi kezelési és vagyonkezelési tevékenység alapját képezi és napi kapcsolatban, kölcsönhatásban van azzal,
- a természetvédelem hatósági és szakhatósági tevékenysége, természetvédelmi kezelési tevékenysége, és a vagyonkezelési tevékenységének végzése tudományos alapokon nyugvó szakmai munkára épül,
- a vagyonkezelés a tudományos megalapozottságú természetvédelmi kezelésnek és a hatósági-szakhatósági munkának alárendelten végzett tevékenység,
- a természetvédelmi vagyonkezelés végzését nem a vagyonnal való gazdálkodásból származó nyereség elérése indokolja, hanem a természeti érték (mint nemzeti kincs, nemzeti vagyon) megóvása és gyarapítása,
- a természetvédelmi vagyonkezelés a vagyonkezelés speciális esete, ami nem más, mint „természetvédelmi fenntartási” tevékenység, melynek során – bár ez nem lehet fő cél – bevétel is képződhet (a tapasztalatok szerint – az időszakosan szükségessé váló felújítások költségigényét is figyelembe véve – hosszú távon még a nagy látogatóforgalmú idegenforgalmi barlangok üzemeltetése sem nyereséges),
- a vagyonkezelésből származó bevétel a központi, működési támogatás szerény mértékét szerencsés esetben enyhítheti, de meg nem szüntetheti, ezért a természetvédelmi vagyonkezelés főként központi költségvetési forrásból, valamint pályázati alapokból és támogatásokból teljesíthető,
- természetvédelmi vagyonkezelést – éppen annak természetvédelmi fenntartási céljából adódóan – nem kell és nem szabad minden vagyonkezelésbe vett barlangnál végezni, a barlangok túlnyomó részén csupán a természetvédelmi kezelés fogalma alá sorolt egyes tevékenységek (őrzés, védelem, felügyelet) végezhetők,

- a barlangokkal kapcsolatosan végzendő, speciális természetvédelmi vagyongazdálkodási feladatok ellátására az egyes természetvédelmi vagyongazdálkodó szervek technikai eszközökkel vagy belső átszervezéssel a legtöbb esetben nem tehetők alkalmassá, és az – anyagi hasznot hozó tevékenység lehetőségének hiányában – néhány kivételes esettől eltekintve rövid- és középtávú haszonbérbe adással sem oldható meg. A feladat ellátása a megfelelő szakismerettel és gyakorlattal rendelkező munkatársak létszámának bővítését, vagy ilyen személyek más módon történő bevonását igényli.

5. Nemzeti park igazgatóságok vagyongazdálkodási feladatai

5.1. Vagyongazdálkodásba vétel

A kincstári vagyoni körbe sorolt természetvédelmi vagyonelemekkel (jelen esetben a törvény erejénél fogva védett és kizárólagos állami tulajdonban álló barlangokkal) kapcsolatos, annak céljai szerinti vagyongazdálkodási tevékenység gyakorlati megvalósítása a kincstári vagyongazdálkodói jog gyakorlásával történik.

A vagyongazdálkodói jogviszony keletkezését az Áht. és annak végrehajtási rendelete szabályozza. Ezek értelmében a nemzeti park igazgatóságok a barlangok vagyongazdálkodói jogát a Kincstári Vagyoni Igazgatóság kijelölése alapján szerezhetik meg, amihez a környezetvédelmi és vízügyi miniszter egyetértés szükséges.

E kijelölés az eddig kincstári vagyonyilvántartásba vett 2972 barlang esetében – néhány kivétellel – már megtörtént. A kivételek kizárólag olyan barlangokra szorítkoznak, amelyekben uralkodó a mesterségesen létrehozott üregrészek aránya, bennük jelentős mértékű külső befektetések történtek és a természeteshez közeli állapotuk e befektetéseket indokló tevékenységek felhagyása esetén sem állítható helyre (pl. Miskolctapolcai-tavasbarlang, Budai Vár-barlang). Ezek esetében a vagyongazdálkodó által ellátandó feladatokat (pl. őrzés, fenntartás) a vagyongazdálkodási szerződésekben kell rögzíteni; az egyéb természetvédelmi kezelési feladatok ellátását pedig továbbra is államigazgatási eszközökkel kell biztosítani.

A közhiteles barlangnyilvántartás szerinti 4022 barlang teljes körének kincstári vagyonyilvántartásba történő bevezetését követően a fennmaradó barlangok vagyongazdálkodói jogának átadása is rövidesen megtörténik, **további vagyongazdálkodásba vételek csak az újonnan feltáruló barlangok kapcsán várhatók.** A barlangok esetében tehát a vagyongazdálkodott kör bővülésének anyagi vonzata csak az ellátandó feladatok gyarapodása tekintetében van.

A kedvezőtlen külső hatások megelőzése, minimalizálása érdekében a fokozottan védett barlangok bejáratait magába foglaló, természetvédelmi oltalom alatt álló földterületek saját vagyongazdálkodásba vétele szükséges.

5.2. Vagyongazdálkodási tevékenységek

A barlangok, mint a törvény erejénél fogva védett, meg nem újuló és meg nem újítható természeti értékek fenntartásának feltétlen prioritást biztosító, példaértékű vagyongazdálkodása alapvető kötelessége a minisztériumnak és a nemzeti park igazgatóságoknak egyaránt.

Az igazgatóságok e tevékenységével kapcsolatos, a földterületek vagyongazdálkodásához hasonló követelmények a következőkben összegezhetők:

- a barlangok természeti értékeinek megőrzése, fenntartása, gyarapítása, helyreállítása, amelyek körében feltétlen prioritást kell biztosítani a veszélyeztetettség, illetve – különösen a szervezeten bemutatásra kerülő barlangok esetében – a veszélyesség szükség szerint műszaki eszközökkel történő elhárításának,
- a természetvédelmi és egyéb jogszabályok (ide értve a barlangokban engedéllyel végezhető tevékenységekre vonatkozó előírásokat és a barlangok védelmét szolgáló szabványokat, valamint az adó-, jövedéki- stb. törvényeket is), továbbá a nemzetközi egyezmények (az Aggteleki-karszt barlangjai tekintetében a Világörökség Egyezmény, a Baradla tekintetében a Ramsari Egyezmény, az érintett barlangi fajok tekintetében a Natura 2000 irányelvek) mintaszerű betartása illetve betartatása,
- a vagyonkezelési tevékenység összehangolása az oktatás, nevelés, tudatformálás, kutatás és bemutatás feladataival,
- példamutatás a barlangokban tevékenykedő más személyek, hasznosítást – vagy az említett kivételek esetében vagyonkezelési tevékenységet – végző gazdálkodó szervezetek számára,
- a vagyonkezelési tevékenységből az előző pontokban foglaltak prioritása mellett optimális árbevétel elérése, amelyet elsősorban a barlangok állapotát, védelmi helyzetét javító feladatokra kell visszaforgatni.

A barlangok természetvédelmi vagyonkezelése keretében ellátandó – s az adott barlang jellegétől, jelentőségétől, állapotától és az azt érő hatásoktól függően változó – feladatok tételes meghatározása az illetékes nemzeti park igazgatóság hatáskörébe tartozik, amihez a jelen koncepció szintjén az alábbi általános elvárások emelendők ki.

A megőrzési, fenntartási és helyreállítási feladatok ellátása során **prioritást kell biztosítani a fokozottan védett, illetve a megkülönböztetett védelmet igénylő barlangoknak**, amelyekkel kapcsolatos teendők tervszerű és ütemezett végzése érdekében **azok kezelési terveinek kidolgozását fel kell gyorsítani**.

A megfelelő szakmai információkon alapuló munkához elengedhetetlen a barlangok állapotának és az ott folyó tevékenységeknek **rendszeres**, a fokozottan védett és a megkülönböztetett védelmet igénylő barlangok esetében legalább évenkénti **ellenőrzése** (ami megkívánja az esetlegesen eltömődött bejáratok helyreállítását is); továbbá a barlangok értékeinek és környezeti tényezőinek feltárására, monitorozására irányuló **kutatások végzése, ösztönzése**; az eredmények nyomon követése és az új ismeretek hatékony visszacsatolása.

Amennyiben egy barlang veszélyeztetettségének, veszélyességének elhárítása csak műszaki beavatkozással biztosítható, annak helyszínét és időpontját, az alkalmazandó anyagokat és technológiákat úgy kell megválasztani, hogy **a beavatkozás a barlang természeti állapotát és folyamatait** (beleértve a bejárat tájképi megjelenését és a barlangi élővilágot is) **a lehető legkisebb mértékben befolyásolja**. Gondoskodni kell a kialakított műtárgyak rendszeres karbantartásáról és szükség szerinti felújításáról; a funkciójukat veszített, vagy a fenti szempontoknak meg nem felelő műtárgyakat pedig el kell távolítani.

Az **állapotváltoztatások minimalizálása** és a természetvédelmi célokkal ellentétes állapotváltoztatások tilalma **a mértékadó a barlangok hasznosíthatóságának kérdésében is**,

amelynek a természetvédelem céljait leginkább szolgáló formája az oktatási, nevelési, tudatformálási funkciót egyaránt betöltő szervezett bemutatás. A jelentős természetátalakítást igénylő, kiépített idegenforgalmi barlangok számának növelése helyett azonban a jövőben inkább a zöld- illetve a barlangot annak természetes állapotában láttató ún. kalandturisztikai kínálat bővítése a kívánatos; de az alapvetően érintetlen, ugyanakkor sérülékeny barlangok esetében ez utóbbi sem elfogadható. A turisztikai hasznosítással összefüggő speciális kezelési feladatokat (pl. statikai- és érintésvédelmi felülvizsgálat, lámpaflóra eltávolítása, takarítás) a MSZ 20386 szabvány szerinti üzemeltetési szabályzatban kell rögzíteni.

Az oktatás és tudatformálás terén fontos szerepe van a szabadon látogatható, régészeti jelentőségük folytán fokozottan védett barlangoknak is, amelyek turisztikailag frekvenciált képviselői esetében a kulturált megtekintés és információszolgáltatás feltételeit (pl. tanösvény, tábla, hulladékmentesítés) ugyancsak meg kell teremteni.

A saját (a nemzeti park igazgatóság saját munkatársai által végzett, illetve szolgáltatásként megrendelt) **avagy az idegen hasznosítás kérdésében** a barlangok esetében nem annyira a tevékenység helyszíne, mint inkább annak jellege a döntő. A bemutatást, mint a tudatformálás meghatározó eszközét, indokolt saját kézben tartani; amihez az idegenforgalmi barlangok infrastrukturális bázisán számos egyéb, bevételt teremtő hasznosítási mód és szolgáltatás – pl. hangverseny, esküvő, kiadvány- és emléktárgy-árusítás – is kapcsolódhat.

A külső hasznosítás elsősorban a természetvédelem profiljától és szakmai háttérétől idegen tevékenységek esetében preferálható, mint például a kizárólag alkalmi jelleggel felmerülő játék- és reklámfilm-forgatás vagy sportverseny (feltéve, hogy azok természetátalakítást nem igényelnek!), illetve a tartós igénybevétellel járó gyógyászat és ivóvízellátás, melyek jelentős műszaki beavatkozásait a tevékenység közérdekű volta ellensúlyozza. Az idegen befektetéssel járó problémák elkerülése érdekében azonban ezek körének bővítési igénye esetén a hasznosítás infrastrukturális feltételeit célszerű a vagyongazdálkodónak megteremtenie.

Idegen hasznosító esetén az igénybevétellel kapcsolatos vagyongazdálkodási feltételeket – beleértve az állami vagyon tartós vagy alkalmi igénybevételének ellentételezési módját is – polgári jogi megállapodásban (bérleti, haszonbérleti szerződés) kell rögzíteni; amibe bele kell építeni a megfelelő biztosítékokat az esetleges károkozás felszámolására is. Amennyiben a használati díj pénzben kerül megállapításra, annak fedeznie kell a vagyongazdálkodó vonatkozó ráfordításait; közérdekű és/vagy gazdasági hasznot nem hozó tevékenység esetén azonban jelképes is lehet.

6. A barlangok természetvédelmi vagyongazdálkodásának eszközrendszere

6.1. Jogi feltételek

A kincstári vagyonnal történő gazdálkodás jelenleg hatályos rendjének alapjait az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény (Áht.) 1996. január 1-én hatályba lépett kiegészítése tartalmazza.

Az Áht. 109/B § a) pontja értelmében a barlangok – melyeket a Tvt. kizárólagos állami tulajdonban állónak minősített – a kincstári vagyoni körbe tartoznak. Az állam a kincstári vagyont vagyongazdálkodás útján hasznosítja, ami általában az állami tulajdonban lévő vagyon gazdasági hasznosítását jelenti.

A vagyonkezelői jog gyakorlása tulajdonképpen az adott vagyoni kör feletti tulajdonosi joggyakorlást jelenti. A vagyonkezelés tartalmára (a kincstári vagyon kezelésére, értékesítésére, valamint az e vagyonnal kapcsolatos egyéb kötelezettségek teljesítésére) vonatkozó szabályokat a kincstári vagyonnal való gazdálkodásról szóló 58/2005 (IV. 4.) Kormányrendelet tartalmazza.

6.2. Közgazdasági és pénzügyi feltételek

Közgazdasági feltételek

A természetvédelem szakterületén a vagyonkezelés eredményességét nem annak általános közgazdasági, a közvetlen használati értékre vetített értelmében kell vizsgálni, hanem annál sokkal szélesebb körűen, a védett természeti terület vagy objektum teljes, társadalmi értelemben vett értékének a figyelembe vételével.

A használattal nem összefüggő értékek számszerűsítésének nehézségei miatt e teljes érték megőrzése, növelése a barlangok esetében számokban különösen nehezen kifejezhető; így a velük történő gazdálkodás megítéléséhez szükséges költség-haszon elemzések még a gazdasági értelemben hasznosítható barlangokra is csak részlegesen végezhetők el. A barlang-hasznosítás leggyakoribb, és természetvédelmi szempontból leginkább támogatható formáját képviselő bemutatás immateriális, a társadalmi tudatformálásban és ismeretterjesztésben megnyilvánuló hozama ugyanis közvetlenül nem mérhető, s ez utóbbi funkciók jelentőségéből adódóan ezt a tevékenységet akkor is végezni kell, ha az gazdasági értelemben csak önfenntartó vagy éppenséggel veszteséges. A védelmet, fenntartást, megőrzést, helyreállítást célzó beruházások esetében pedig **bevételről, gazdasági értelemben vett haszonról egyáltalán nem beszélhetünk.**

A tervezett tevékenységek elbírálásának **fő szempontja tehát nem a közgazdasági, hanem a természetvédelmi értelemben vett fenntarthatóság**, tehát hogy az adott tevékenység ne idézzon elő az adott barlang természeti viszonyaiban és értékeiben (statikai állapotában, formakincsében, ásványvilágában, hidrológiai- és klímarendszerében, élővilágában stb.) visszafordíthatatlan változásokat. Ezeket a hatásvizsgálati elemzéseket az állapotfelvelethez alapozott barlangkezelési tervek készítése során kell elvégezni.

Pénzügyi feltételek

A barlangok állami alapfeladatként ellátandó természetvédelmi vagyonkezelésének gazdasági értelemben hasznot nem termelő jellegéből következik, hogy annak **pénzügyi feltételeit** – beleértve a személyi és tárgyi feltételek megteremtésének pénzügyi vonzatait is – **alapvetően költségvetési forrásokból kell biztosítani.**

A barlangokra – egyes kiemelt idegenforgalmi nagyberuházásoktól (pl. Baradla-rekonstrukció) eltekintve – nem készül önálló költség- és eredményterv. Az azokkal kapcsolatos egyszeri, beruházás jellegű kiadások, a folyamatosan jelentkező működési költségek és a várhatóan realizálható bevételek, illetve a kiadások finanszírozási módja az igazgatóságok átfogó, évenkénti ütemezéssel készülő fejlesztési, működési költség- és bevételi terveiben, illetve finanszírozási terveiben jelennek meg.

Ezen „összevont” tervezés egyedüli hátránya, hogy a barlangokból származó bevételeknek elsősorban azok védelmére és fenntartására történő visszaforgatása nem mindig biztosított, így egyes – különösen a havária-jelleggel felmerülő – természetvédelmi kezelési feladatok finanszírozása esetenként azoknál az igazgatóságoknál is problémát okoz, ahol a barlangokból nemcsak bevétel, de haszon is képződik.

6.3. Személyi és tárgyi feltételek

Személyi feltételek

A barlangok számos tudományterületet (általános földtan, geomorfológia, ásványtan, őslénytan, hidrológia, klimatológia, zoológia, régészet, stb.) érintő jelentőségéből adódik, hogy a természetvédelmi vagyonkezelésükért felelős személyeknek speciális és szerteágazó szakmai ismeretekkel, továbbá a barlangok bejárásához szükséges fizikai adottságokkal kell rendelkezniük. Hazánkban nincs olyan felsőfokú képzés, ami az elvárt ismeretanyag teljes körét tartalmazná, így a megfelelő személyek kiválasztásánál a szakirányú (pl. geológus, geográfus) végzettség mellett jelentős szempont a gyakorlatban megszerzett tapasztalat is.

Ehhez kapcsolódva említendő a tevékenységet szakmailag megalapozó felmérések, kutatások szempontjából komoly hátrányt jelentő azon körülmény, hogy a barlangtan szakterülete semmilyen háttérintézménnyel nem rendelkezik. Így a természetvédelemnél dolgozó szakemberek kapacitását vagy kompetenciáját meghaladó esetekben – mind a tervezhető, mind a havária-jellegű feladatoknál – a barlangokkal „főállásban” foglalkozó szakemberekre nem lehet támaszkodni; a szabadidejük terhére megbízást vállaló személyek száma és hatékonysága pedig a szükségesnél alacsonyabb.

A természetvédelem barlangokkal kapcsolatos vagyonkezelői tevékenysége a társadalom legszélesebb köre számára a nagyközönség által is látogatható, kiépített idegenforgalmi barlangokban jelenik meg. Ezért különösen fontos, hogy a barlangi idegenvezetői feladatokat – alkalmi foglalkoztatás esetén is – megfelelő szakképesítéssel (OKJ 52 4 3649/083001) rendelkező személyek lássák el; ami értelemszerűen feltételezi ezen, a környezetvédelmi miniszter felügyelete alá tartozó szakképzés rendszeres biztosítását is.

A barlangokkal kapcsolatos – nem üzemeltetési jellegű – feladatok (nyilvántartási adat- és állapotfelvevételek, kezelési tervek készítése ill. készíttetése, műszaki beavatkozások tervezése és lebonyolítása, a barlangokban folyó tevékenységek engedélyezésének szakmai előkészítése és ellenőrzése, kiadványok előkészítése, szakkíséret biztosítása, kapcsolattartás az érintett szervezetekkel és személyekkel stb.) ellátását az ismert barlangok zömét kezelő 5 nemzeti park igazgatóságánál is legfeljebb 1-1 barlangtani felügyelő (referens) végzi, akiknek többsége egyúttal a természet egyéb élettelen értékeivel is foglalkozik.

A feladatok ellátásába a Természetvédelmi Őrszolgálat – a szükséges ismeretek és gyakorlat hiányában – csak korlátozottan, a felszín és a bejáratok szakaszok ellenőrzése tekintetében vonható be; és az igazgatóságok többségénél a szakképzett barlangi idegenvezetők sem rendelkeznek a kiépítetlen barlangokban történő munkavégzéshez szükséges többlet-ismeretekkel.

A vagyonkezelésben álló barlangok száma és kiterjedése alapján könnyen belátható, hogy a jelenleg rendelkezésre álló létszámmal a mintaszerű természetvédelmi vagyonkezelés személyi feltételei nem biztosíthatók; különösen ha azt is figyelembe vesszük, hogy a barlangjárás szakmai szabályai értelmében senki sem mehet egyedül barlangba, a biztonságos létszám legalább 3 fő.

A probléma kezelésére – a közeljövőben reálisan nem várható létszámbővítés helyett – megoldást jelenthet a már a természetvédelmi kezelési feladatok ellátásában (adat- és állapotfelvevételek, felmérés, állapotváltozások jelzése, állékonyságbiztosítási munkák stb.) is tevékenyen közreműködő barlangkutató szervezetek megfelelően szabályozott formában való bevonása, ami történhet pl. gondozási szerződés megkötésével.

Tárgyi feltételek

A természetvédelmi feladatok ellátásához általában nélkülözhetetlen tárgyi feltételek (pl. számítógép, GPS, fényképezőgép, terepi ruházat, szolgálati autó, stb.) mellett a barlangok vagyonkezelési feladatai – a természetvédelmi kezelésükkel egyetemben – további **speciális felszereléseket igényelnek**. Ezen alapfelszerelések körébe tartoznak a megfelelő, egybeszabott overall és aláöltözés, illetve lábbeli, a sisak és a megbízható világítóeszköz; melyeket a csak technikai eszközökkel járható barlangokban nélkülözhetetlen kötelek, ereszkedő- és mászógépek, beülőhevederek, karabinerek és egyéb biztonsági eszközök egészítenek ki. Erős igénybevétel esetén ezek amortizációja rövid, életvédelmi funkciójuknak megfelelően pedig elhasználódás, sérülés esetén haladéktalanul cserélendők.

6.4. Nyilvántartás és adatszolgáltatás

A barlangok közhiteles nyilvántartásának módját, annak tartalmát és kezelésének szabályait a barlangok nyilvántartásáról, a barlangok látogatásának és kutatásának egyes feltételeiről, valamint a barlangok kiépítéséről szóló, 13/1998 (V. 6.) KTM rendelet tartalmazza. A nyilvántartás vezetése a KvVM (azon belül a Barlang- és Földtani Osztály) feladata. A nyilvántartás számítógépes rendszerének kialakítása 2002-ben, alapadat-feltöltése – az országos adatfelvételi munkák alapján – 2006-ban fejeződött be.

A számítógépes nyilvántartás fejlesztésének eredményeként az adatbázis a kötelezően nyilvántartandó alapadatokon túlmenően olyan információkat is tartalmaz, amelyek a barlangokkal kapcsolatos természetvédelmi- és vagyonkezelői feladatok szakmai megalapozását, áttekintését, a prioritások megállapítását, azaz a tevékenység tervszerű és ütemezett ellátását segítik elő.

A Tvt. előírja továbbá a barlangok és védőövezeteik, illetve a kapcsolódó szolgalmi jogok ingatlan-nyilvántartási megjelenítését is, ami azonban a hatályos ingatlan-nyilvántartási jogszabályok értelmében – a közterületről nyíló pincék analógiájára – csak önálló tulajdoni lapok felfektetésével valósítható meg. Ez a hites földmérő által végzendő mérések rendkívül idő- és költségigényes volta miatt legfeljebb távlati célként jelölhető csak meg. A jogszabály-módosítás kezdeményezése, illetve – átmeneti megoldásként – a nem védett területen nyíló barlangok ingatlan-nyilvántartási szempontból már „kezelhető” védőövezeteinek miniszteri rendelettel történő megállapítása jogalkotói feladat.

Az Országos Barlangnyilvántartás napra készen tartása érdekében **a közhiteles adatkör tekintetében az igazgatóságokat és a természetvédelmi hatóságokat egyaránt adatszolgáltatási kötelezettség terheli a KvVM felé**. Az illetékességi területükre vonatkozó nyilvántartási adatok frissítése a területi szervek részére elektronikus úton történik. Külső szervek, magánszemélyek részére a nyilvántartásból közhiteles adatszolgáltatást a hivatkozott jogszabály értelmében csak az adatkezelő KvVM végezhet.

Az igazgatóságoknak további adatszolgáltatási kötelezettségei vannak a gazdasági céllal hasznosított barlangok tekintetében a KSH, az APEH és a KvVM felé (látogatottság és bevétel alakulása), a barlangokban végzett műszaki beruházások értéke tekintetében pedig ez utóbbi mellett a KVI részére is.